

Svendåge Lindhardtzen:

Santiago Carrillo, 'Eurokommunismen og staten. Indledning, oversættelse og efterskrift af Svendåge Lindhardtzen; København: Rhodos, 1977. 244 sider. Kr. 56.

I forbindelse med 'Eurokommunismen og staten' af generalsekretæren for Spaniens kommunistiske Parti, Santiago Carrillo, er der to forhold, der indledningsvis bør fremhæves:

- Bogen blev skrevet, mens PCE endnu var et illegalt parti i Spanien, og den udkom i april 1977; PCE's legalisering blev endeligt presset igennem den 9. april, og partiet sprang direkte fra illegaliteten ud i valget til det grundlovgivende parlament, der fandt sted den 15. juni 1977; dette ligesom afgrænser nogle få politisk-taktiske betingelser for bogens indhold.

- Under PCE's IX. Kongres (19.-22. april 1978) blev det vedtaget, at partiet for fremtiden skulle betegnes, ikke som marxistisk-leninistisk, men som et 'marxisitsk, revolutionært og demokratisk parti';¹ når dette sammenholdes med selve den kendsgerning, at en stor del af indholdet af Carillos bog og endog titlen fremstår som en slags 'svar' på Lenins 'Staten og revolutionen',² aftegner der sig nogle teoretiske og strategiske forbindelseslinier.

Bortset fra undertegnedes bidrag til den danske udgave indeholder 'Eurokommunismen og staten' 6 kapitler (med underafsnit), som har følgende titler: 1. Staten og samfundet; 2. De ideologiske statsapparater; 3. Statens undertrykkelsesapparater; 4. Den demokratiske socialismes model; 5. "Eurokommunismens" historiske rødder; 6. Om proletariatets diktatur.

Uden ligefrem at fornærme forfatteren tror jeg, man kan tillade sig at hævde, at bogen er et særdeles vigtigt - og afslørende - bidrag til en forståelse af den politiske og teoretiske situation, som Spaniens kommunistiske Parti står i, men at forsøge-

1) Se Nuestra Bandera, nr. 93, Madrid, 1978, p. 64.

2) V.I. Lenin, The State and Revolution, Collected Works, vol. 25, Moskou.

Svendåge Lindhardtzen:

Santiago Carrillo, 'Eurokommunismen og staten. Indledning, oversættelse og efterskrift af Svendåge Lindhardtzen; København: Rhodos, 1977. 244 sider. Kr. 56.

I forbindelse med 'Eurokommunismen og staten' af generalsekretæren for Spaniens kommunistiske Parti, Santiago Carrillo, er der to forhold, der indledningsvis bør fremhæves:

- Bogen blev skrevet, mens PCE endnu var et illegalt parti i Spanien, og den udkom i april 1977; PCE's legalisering blev endeligt presset igennem den 9. april, og partiet sprang direkte fra illegaliteten ud i valget til det grundlovgivende parlament, der fandt sted den 15. juni 1977; dette ligesom afgrænser nogle få politisk-taktiske betingelser for bogens indhold.

- Under PCE's IX. Kongres (19.-22. april 1978) blev det vedtaget, at partiet for fremtiden skulle betegnes, ikke som marxistisk-leninistisk, men som et 'marxisitsk, revolutionært og demokratisk parti';¹ når dette sammenholdes med selve den kendsgerning, at en stor del af indholdet af Carillos bog og endog titlen fremstår som en slags 'svar' på Lenins 'Staten og revolutionen',² aftegner der sig nogle teoretiske og strategiske forbindelseslinier.

Bortset fra undertegnedes bidrag til den danske udgave indeholder 'Eurokommunismen og staten' 6 kapitler (med underafsnit), som har følgende titler: 1. Staten og samfundet; 2. De ideologiske statsapparater; 3. Statens undertrykkelsesapparater; 4. Den demokratiske socialismes model; 5. "Eurokommunismens" historiske rødder; 6. Om proletariatets diktatur.

Uden ligefrem at fornærme forfatteren tror jeg, man kan tillade sig at hævde, at bogen er et særdeles vigtigt - og afslørende - bidrag til en forståelse af den politiske og teoretiske situation, som Spaniens kommunistiske Parti står i, men at forsøge-

1) Se Nuestra Bandera, nr. 93, Madrid, 1978, p. 64.

2) V.I. Lenin, The State and Revolution, Collected Works, vol. 25, Moskou.

ne på at indgå i en mere principiel diskussion af statsmagten som problem for en overgang til socialismen har et temmeligt inkonsistent præg.³

Kapitel 1 er en typisk indledning. Konturerne af statsproblematikken opridses, og forfatteren dækker sig ind mod kritik fra forskellig side, bl.a. gående ud på, at hans forehavende, at 'aktualisere' Lenin, skulle være henholdsvis 'taktik' eller 'revisionisme'. Tilsvarende indeholder kapitel 5 en redegørelse for PCE's historiske forholdene sig til den internationale kommunistiske bevægelse og partiets rolle i Spanien, hvilket nok kunne trænge til en del af- og forklaringer (partiets rolle under Borgerkrigen, forholdet til POUM etc.). Dette kapitel - og også kapitel 6 - forsøger at udføre det akrobatiske kunststykke på samme tid at være 'solidarisk' mod PCE's tidligere politik og begrunde partiets nuværende holdning til den borgerlige stat og til mulige alliancepartnere i en overgangssituation. Tilsyneladende lykkes kunststykket, men kun som kunststykke, for store dele af Carrillos eksempelmateriale er for anekdotisk til at kunne tjene som dokumentation.

I de centrale kapitler om statens ideologiske og undertrykkende apparater og om den demokratiske socialismes model finder man ganske mange væsentlige betragtninger. Det vigtigste i denne sammenhæng er uden tvivl anvendelsen af Althusser's statsmodel, der gør det muligt at fremstille omformningen af 'apparaterne' som problematik så klart, som tilfældet er. Samtidig fremgår det indirekte, at netop de ideologiske statsapparater og kampen for at erobre dem har en anden status end i traditionel marxistisk teori, hvilket er en logisk konsekvens af at have indset, at en konfrontationspolitik på et mere voldeligt plan ikke er nogen farbar vej. I forholdet til 'apparaterne' er Carrillos nøglebegreb 'demokratisering', og netop på dette punkt kan der rettes en væsentlig kritik mod ham. Gentagne gange fremhæves det, at den rette marxistiske metode er 'konkret analyse af den konkrete virkelighed', og netop i sin demokrati-opfattelse er Carrillo yderst kon-

3) Jeg har tidligere, i forord og efterskrift til bogen, fremhævet en række positive træk, hvorfor dette får en mere kritiserende karakter.

kret og historisk stringent, når han taler om undertrykkelse, dvs. om fravær af demokrati, men superabstrakt og ahistorisk, når han skal forsøge at positivere, hvad demokrati er, og hvorledes 'apparaterne' demokratiseres.⁴

Efter min mening begår Carrillo samme fejl som de fleste historikere og politologer, der behandler overgangsproblematikken. Man kan nogenlunde enes om, at en militær eller på anden måde voldelig revolution (i sit udgangspunkt) hverken er mulig eller ønskværdig under de nuværende styrkeforhold mellem klasserne i de industrialiserede vestlige lande. Altså må man da søge at erobre 'apparaterne', dvs. erobre magten ved at indtage nøglepositioner i statens repressive og ideologiske grene. Denne 'erobring' kan så vel egentlig kun foregå via en ideologisk-kulturel kamp som en forudsætning for en politisk magtovertagelse. Det medfører, at det ideologiske niveau i klassekampen må få betydeligt større vægt, end man normalt ser det beskrevet i både partiprogrammer og i analyser. Det er under ingen omstændigheder tilstrækkeligt bare at 'beskrive' de ideologiske apparater statisk og sætte 'demokratiseringen' af dem som et mål. Man må gøre sig klart, hvorledes ideologi 'formes' og 'fungerer', dvs. undersøge bevidsthedens formning og funktionsmåder i forholdet til dens materielle fundering og sociale organisering.

Ligeledes på det teoretiske plan må man kritisere Carrillo for karakteren af den polemik, han fører mod Lenin (f.eks. pp. 117-120) ved hjælp af løsrevne citater fra 'Staten og revolutionen' og fra 'Den proletariske revolution og renegaten Kautsky'; Carrillo er udmærket godt klar over, at Lenin allerede har tilbagevist en række af hans argumenter, til og med i de selv samme artikler, som citaterne stammer fra. Samtidig kritiserer Carrillo den leninisme, der - ifølge Carrillo - er knyttet til specifikke træk ved den russiske revolution, og fremhæver en leninisme, der stadig skulle være af almen gyldighed (f.eks. p. 208), uden at

4) For en nærmere belysning af dette problem, se Oskar Negt, "Intet demokrati uden socialisme - ingen socialisme uden demokrati", i Socialistisk Politik, nr. 6, Århus, marts 1977; og Svendåge Lindhardtzen, "Eurokommunisme, demokrati, socialisme" (efterskrift til Carrillos bog).

levere en teoretisk eller empirisk begrundelse for hverken gyldighed eller ugyldighed. (Dette minder kraftigt om PCE's IX Kongres, hvor Simón Sánchez Montero som det afsluttende argument 'mod' fortsat at kalde partiet for 'leninistisk' citerede Lenins begrundelse fra april 1917 'for' at betegne det russiske parti som 'kommunistisk').⁵

Man må fremhæve, at Carrillo lægger op til en nyvurdering af PCE's politik på mange områder, hvilket dog ikke - partiets nyvundne status taget i betragtning - burde være helt så stor en overraskelse, som en række mediereaktioner kunne tyde på. Desværre har en del af de punkter, der fremhæves, mere karakteren af kampmål og -muligheder end af underbyggede ræsonnementer. Som 'belæg' inkorporerer han en række sociale og politiske eksempler af tvivlsom gyldighed, da størstedelen af dem er hentet fra Frankrig og Italien eller det øvrige udland. Carrillo anfægter selv den videnskabelige gyldighed af betegnelsen 'eurokommunisme', men anvender derefter uformidlet PCF's og PCI's erfaringer som eksempler uden at redegøre for forskelle og ligheder mellem de tre partier og deres lande. De steder, hvor Carrillo i sin 'analyse af den konkrete virkelighed' endelig søger at nærme sig den spanske, er hans vigtigste argument knyttet til 'omverdenens indflydelse' (f.eks. pp. 138-44), mens han i sin afstandtagen fra den sovjetiske 'bureaukratisering' nok medgiver, at internationale forhold spillede en rolle ved sovjetstatens opståen, men ikke for USSR's aktuelle situation. Tillader man sig en lidt grovkornet rationalisering af ovenstående, bliver resultatet, at generalsekretærens 'konkrete analyse' af den spanske 'virkelighed' er baseret på en udenlandsk empiri, og at hans overvejelser over forskellen mellem den sovjetiske overgangsmode og en evt. spansk - en forskel som ikke engang SUKP-teoretikere ville anfægte - hviler på et dobbelt grundlag af a) en negation = afstandtagen fra SUKP, og b) på et diffust demokratibegreb. Dette indebærer da, at i en mulig alliance mellem kommunister, socialister og evt. kristne, som Carrillo forestiller sig den, der bliver det svært at gennemskue, hvad samarbejdets mål skal være, altså bort-

5) Nuestra Bandera, nr. 93, op.cit., p. 70.

set fra 'demokratisering' i sin abstrakte form, gennemført af 'håndens og åndens kræfter' i samarbejde med alle og enhver.

Hvis man sammenligner Santiago Carrillo anno 1965⁶ eller 1967⁷ med årgang 1977 kan man f.eks. registrere følgende: Forståelsen af staten i en 'statisk' beskrivelse er udvidet med en gang fransk begrebslighed (Althusser-skolen), men en egentlig klasseanalyse som fundament for overvejelserne mangler stadig; forholdet til USSR og SUKP fremtræder forskelligt, men hvis det skulle være konstituerende for at betegne sig som 'euro'kommunist, forekommer det at være en sær betegnelse.

'Eurokommunismen og staten' er efter min mening en 'eksemplarisk' bog. Den er eksempel på, hvad der kan ske, når en politisk nøglefigur skal tage stilling til aktuelle forhold og så gør det ved at postulere en teoretisk analyse, som der ikke i hans fremstilling er empirisk-analytisk grundlag for. Foruden en række nyttige oplysninger om PCE's historie fremgår det, hvor belastende det har været for PCE at skulle fungere illegalt med ledelsen i eksil, hvilket som bekendt også medførte en række hårde interne opgør.⁸ I Carrillos specielle retorik er bogen vel nærmest tænkt som et manifest for det 'nye' PCE, et manifest, der skulle vise et parti på vej ind i fremtiden, men i stedet synes den at vise en generalsekretær, der ikke har fundet sine egne ben efter landingen.

Det bliver spændende at se, om PCE som legalt parti, med sin vitterligt stærke forankring i arbejderklassen og blande de intellektuelle, vil kunne forme sig selv som et 'marxistisk, revolutionært og demokratisk parti'.

6) Santiago Carrillo, Despues de Franco. ¿qué?, Editions Sociales, Paris, 1965.

7) Santiago Carrillo, "Prólogo" (forord), i Un futuro para Espana: la democracia económica y política, Col. Ebro, Librairie du Globe, Paris, 1967.

8) 1956: Carrillo, Fernando Claudín versus Uribe, Mije og Lister.
1964: Claudín, Jorge Semprún (Frederico Sánchez) versus Carrillo.